

ENGELLİ BİREYLERİN SOSYAL VE EKONOMİK HAKLARI

Engelli Kimlik Kartı Nedir ve Hangi Kurum Tarafından Verilmektedir?

19.07.2008 tarihli ve 26941 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Engelliler Veri Tabanı Oluşturulmasına ve Engellilere Kimlik Kartı Verilmesine Dair Yönetmelik” gereği engellilere tanınan hak ve hizmetlerden yararlanmada kullanılmak üzere engelli kişilere verilen kimlik kartıdır. Engelli kimlik kartı Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri aracılığı ile düzenlenmektedir.

Engelli Kimlik Kartı Kimlere Verilmektedir?

Engelli kimlik kartı, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle meydana gelen bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini yüzde kırk (%40) veya daha yüksek bir oranda kaybeden ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan engelli bireylere verilmektedir.

Engel Oranında Değişiklik, Soyadı Değişikliği, Kimliğin Kaybolması veya Yıpranmış Olması Durumunda Nereye Müracaat Edilir?

Engelli kimlik kartları; içerdiği bilgilerin değişmesi, kaybedilmesi, çalınması veya herhangi bir nedenle kullanılamaz hale gelmesi durumunda, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri tarafından yeniden düzenlenir.

Engelli Kimlik Kartı Engelli Sağlık Kurulu Raporu Yerine Geçer Mi?

Engelli kimlik kartı engelli sağlık kurulu raporu yerine geçmez. Kimlik kartına sahip her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, mevzuatta münhasıran engelli kişilere tanınan hak ve hizmetlerden yararlanır. Kimlik kartı alıp almamak engelli kişinin isteğine bağlıdır.

Engelli Kimlik Kartı ile Ülkemizde Engelli Kişilere Sağlanan Hak ve Hizmetler Nelerdir?

Engelli kimlik kartı ile başta ücretsiz ve indirimli seyahat olmak üzere birçok hak ve hizmetten yararlanılmaktadır. Engelli kişilerin faydalanacakları hak ve indirimler; ilgili kurum, kuruluş veya yerel yönetimler tarafından belirlenmektedir. Bunun yanında bazı kamu ve özel sektör kuruluşlarının, engelli kimlik kartı, nüfus cüzdanına işlenmiş engellilik bilgisi ya da engellilere

verilen sağlık kurulu raporunu esas alarak engellilere sağladığı kolaylıklar bulunmaktadır. Bu indirimler ve/veya oranları zaman zaman ilgili kurumlar tarafından değiştirilebilmektedir.

EĞİTİM

Engelli Bireyin Eğitim Hakları Nelerdir?

Engelli bireyler temel eğitim ilkeleri doğrultusunda genel eğitim, özel eğitim ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmektedirler. 5378 sayılı Engelliler Kanunu'nun 15. Maddesinde "Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelli çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve engelli olmayanlarla eşit eğitim imkânı sağlanır." ibaresi yer almaktadır. Engel türü ve derecesine göre engelli çocuklar genel eğitim sisteminde normal sınıflarda veya engel türü ve düzeyine göre ayrılmış olan özel eğitim sınıflarında eğitim alabilmektedirler. Bununla birlikte engelli çocukların normal eğitim sınıflarında normal gelişim gösteren akranlarıyla, sosyal ve eğitimsel açıdan birlikteliklerinin sağlanabilmesi için eğitim politika ve uygulamalarında temel yaklaşım kaynaştırma eğitimi ile sağlanmaktadır. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullara kayıtlarında, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 36 ayını tamamlayan ve 66 ayını doldurmayan çocukların kaydı özel eğitim anaokuluna ya da özel eğitim anasınıflarına yapılır. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerden kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66, 67 ve 68 aylık olanların velisinin yazılı talebiyle; eylül ayı sonu itibarıyla 68 ayını tamamlamış,79 aydan gün almamış olan ve ilkokula başlamaya hazır olmadıklarını Durum Bildirir Tek Hekim Sağlık Raporu ile belgeleyen öğrencilerin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda okul öncesi eğitime 1 yıl daha devamları sağlanır. e-Okul Sistemi üzerinden ilkokula kaydı yapılan ve okul öncesi eğitim süresi uzatılan çocuklar il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararı ile okul öncesi eğitim kurumunda eğitimlerini sürdürürler. Özel eğitim programı uygulayan ortaöğretim kurumları ile bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarına 27 yaşından gün almamış özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin kaydı yapılır.

Özel Eğitim Hizmetlerinin Yasal Dayanağı Nedir?

Özel eğitim hizmetleri 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğin" de belirtilen esaslar doğrultusunda yürütülür.

Özel Eğitim Merkezlerinden Hizmet Almak İçin Nereye Başvurmak Gereklidir?

Hastaneden alınan "eksiksiz" doldurulmuş "engelliler için sağlık kurulu raporu" ile ikamet edilen ilçede bulunan Rehberlik Araştırma Merkezlerine müracaatta bulunulmalıdır.

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilerin Okullara ve Kurumlara Erişiminin Ücretsiz Sağlanması Projesi nedir? Proje kapsamında hangi öğrencilerin ücretsiz taşınması gerçekleştirilmektedir?

"Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencilerin Okullara ve Kurumlara Erişiminin Ücretsiz Sağlanması Projesi" özel eğitime gereksinim duyan çocukların okullara erişiminin ücretsiz sağlanması ile eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve engelli öğrencilerin okumaya teşvik edilmesi amacıyla Başbakanlık Engelliler İdaresi Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde hazırlanmıştır. Proje kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki;

- Görme Engelliler Okullarında,

- İşitme Engelliler Okullarında
  - Ortopedik Engelliler Okullarında
  - Otistik Çocuklar Eğitim - İş Eğitim Merkezlerinde
  - Zihinsel Engelliler Okullarında
  - Uyum Güçlüğü Olanlar Okulunda
  - Özel Eğitim Okulları Bünyesinde Anasınıfında
  - Özel Eğitim Sınıflarında
- Eğitim alan öğrenciler ücretsiz taşınmaktadır.

Engelli Bireyin Ailesine Yönelik Eğitim Hizmetleri Nasıl Verilmektedir?

Aile eğitimi tüm eğitim kademelerindeki engelli bireyin eğitimine katkı sağlamak "rehberlik ve danışmanlık" hizmetlerini içeren bir eğitimidir. Aile Eğitim Hizmetleri Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Özel Eğitim okul ve Kurumları, kaynaştırma uygulamaları yapılan okullar tarafından hazırlanır ve yürütülür. İhtiyaç halinde bu hizmet evlerde de yürütülebilir.

Özel Eğitim Ücretlerinin Ödemesi Hangi Kurum Tarafından Yapılmaktadır?

Özel eğitime ihtiyacı olduğu "Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu" tarafından tespit edilen tüm engelli bireylerin yararlandığı özel eğitim hizmetlerine ilişkin ödemenin Bütçe Uygulama Talimatı ile belirlenen kısmı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Bu miktar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitim hizmeti veren kuruma ödenmektedir.

Üniversite Sınavına Giren Engelli Öğrenciler İçin Ne Tür Kolaylıklar Sağlanmaktadır?

Üniversite sınavına giren engelli öğrenciler için gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmaktadır. Ortopedik ve görme engelliler için uygun düzenlenmiş sınav mekânları hazırlanmakta, görme engelliler ve az görenler için 30 dakikalık ek sınav süresi verilmekte, sınav sorularını okuyacak ve söylenecek yanıtları yazacak uygun eğitimde ve düzgün diksiyonlu "yardımcı refakatçi" eşliğinde sınava girme olanağı tanınmaktadır.

Engelli Üniversite Öğrencilerine Sağlanan Kolaylıklar Nelerdir?

- Başarılı ve ihtiyaç sahibi engelli öğrencilere Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından öncelikli olarak öğrenim kredisi, katkı kredisi ve yurt tahsisi yapılmaktadır. 20.06.2006 tarih ve 26200 sayılı resmi gazetede yayımlanan "Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği" gereğince üniversitelerde, öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri almak ve bu yönde düzenlemeler yapmak üzere "Engelliler Danışma ve Koordinasyon Birimi" oluşturulması sağlanmıştır.
- Engelli öğrencilere bazı üniversitelerde yerleşme aşamasında ek puan verilebilir. Bu konuda tercih edeceğiniz üniversiteden bilgi alabilirsiniz.
- Üniversitede okuyan engelli öğrenciler yurtlarda öncelik hakkından yararlanmak için ilk kayıt olduklarında Kredi ve Yurtlar Kurumuna başvurmalıdır.
- Bazı üniversitelerde engelli öğrencilere öğrenim ücretlerinde engel oranlarında indirim uygulanmaktadır. Tercih ettiğiniz üniversiteden bu konuda bilgi alabilirsiniz.
- Açık Öğretim Fakültesinde ücret ödenmemektedir. Ancak Açık Öğretim Fakültesini mezun olmaları gereken sürede bitiremeyenler öğrenci harcında engel oranlarında indirim yapılarak ödeme yapmaktadırlar.
- Üstün yetenekli öğrencilerin YÖK tarafından değerlendirilmesi sonucu uygun görülmesi halinde YGS ye girmeden Güzel Sanatlar Bölümlerine kayıt olabilmeleri hakkı getirilmiştir. Bu nedenle Otizimli üstün yetenekli çocuklar da bu haktan yararlanabileceklerdir.

- Üniversiteler görme, işitme ve ortopedik engelli öğrenciler için ortam, araç, gereç hazırlamak zorundadır. Üniversite sınavında öğrencilerin engel gruplarına uygun düzenlemelerin yapılabilmesi için başvuru aşamasında engellilik raporlarını ÖSYM' ye vermeleri gerekmektedir.
- Kredi ve Yurtlar Kurumu Yönetmeliğine eklenen madde ile tekerlekli sandalye kullananlar, görme engellilere gibi tek başına şehir içi otobüslere binemeyenlere yaşadıkları şehirde yurt imkanı sağlanır. İlgili madde şu şekildedir: Madde 3-b) Şehir içi nakil araçlarından yardımsız faydalanamayan görme engelli, felçli, bir veya iki kolu veya bacağı olmayan, skolyoz hastaları olan öğrenciler hariç, öğrencinin ailesinin yurdun bulunduğu şehrin belediye sınırları dışında ikamet etmesi (Ancak büyükşehir belediyeleri sınırları içinde bulunan yurtlara, ailesinin ikamet durumuna göre başvuru alınabilecek yerleşim yerleri Kurumca belirlenir)."

ENGELLİ BAKIM HİZMETLERİ

Engelli bakım hizmetleri nelerdir?

Resmi bakım ve özel bakım merkezlerinde bakım ihtiyacı olan engellilere yatılı ve gündüzlü hizmetler verilmektedir. Ayrıca, bakım ihtiyacı olan engelli bireylerin ikametgâh adreslerinde evde bakım hizmeti bulunmaktadır. Ancak, bu hizmet evde bakıma destek yardımı olarak sosyal yardım niteliğinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü görev alanına verilmiştir.

Resmi ve yatılı-gündüzlü bakım merkezine yerleştirme veya faydalanma işlemi için nereye başvuru yapılır ve hangi mevzuat ile işlem yapılır?

Engellilere hizmet veren resmi ve yatılı-gündüzlü bakım merkezlerine yerleşmek veya faydalanmak için Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine başvuru yapılması gerekmektedir. Engellilerin Bakımı Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik kapsamında işlem yapılmaktadır.

Resmi bakım merkezlerinin hizmetlerinden yararlanmak için yapılacak müracaatlarda istenecek belgeler nelerdir?

- Engelli Sağlık Kurulu Raporu: Engellinin bulaşıcı hastalığı ve madde bağımlılığının olması durumunda bu husus raporda belirtilir.
- Yatılı ve sürekli bakımı için bakım ve rehabilitasyon merkezine yerleştirilecek olan, on sekiz yaşını tamamlamamış engelli için ilgili mahkemelerden alınacak koruma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı.
- 18 yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli engelli için ilgili mahkemelerden alınacak kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı. Terk/buluntu ve yakını bulunmayan kimsesiz engellilerin yasal işlemleri, engellinin bulunduğu İl Müdürlüğüne yürütülür.

Evde bakım ücreti/Evde bakıma destek yardımından faydalanma işlemi için nereye başvuru yapılır ve hangi mevzuat ile işlem yapılır?

Bakım ihtiyacı olan engellilerin evde bakım ücreti/evde bakıma destek yardımından faydalanması için Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine başvuru yapılması gerekmektedir. Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının

Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik kapsamında işlem yapılmaktadır. Bu hizmet evde bakıma destek yardımı olarak sosyal yardım niteliğinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü görev alanına verildiğinden SYGM tarafından yeni Yönetmelik hazırlanmış olup henüz yürürlüğe girmemiştir.

TIBBİ MALZEME ALIMINDA HAKLAR

Hanede kişi başına düşen miktar asgari ücretin üçte birinden az olanlar bağlı oldukları il/ilçe SYDV ye (Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı) başvurarak almış oldukları tıbbi malzemelerin Sosyal Güvenlik Kurumu ödemesi dışında kalan miktarı talep edebilirler. Burada Vakıf Değerlendirme Kurulunun kararınca kişiye ödeme yapılıp yapılmayacağı belirlenir.

Hasta Alt Bez

2 yaşını dolduran engelli çocuklar için 2 yıllık olmak üzere, tek doktor imzalı raporla aylık 120 adet bez ödeneği alınmaktadır.

Tekerlekli Sandalye (Manuel ve Akülü Tekerlekli Sandalye)

Beş yılda bir kez olmak üzere ilgili birimlerce verilen malzeme raporu ile reçete edilmesi şartı ile Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenen miktarda ödeme yapılarak temin edilir.

Ortez, Protez, İşitme Cihazı, Sonda Alımı

İlgili birimlerce raporlanan ve reçetesi yazılan malzemeler Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenen miktarda ödeme yapılarak temin edilir.

Evde bakım ücreti/Evde bakıma destek yardımından yararlanma koşulları nelerdir?

- Evde bakım ücreti/evde bakıma destek yardımından yararlanabilmek için hastanelerden alınacak 16.12.2010 tarih ve 27787 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan” Engellilik Ölçütü, Sınıflandırması ve Engellilere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik” kapsamında alınan Engelli Sağlık Kurulu Raporlarında engel oranı % 50 ve üzeri olup ağır engelli EVET- HAYIR bölümünde EVET ibaresi olması gerekmektedir.
- 30.07.2006 tarih 26244 sayılı “Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik” kapsamında bakım ihtiyacı olan engelli koşullarına sahip olmak.
- Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olunan birey sayısına göre kendisine düşen ortalama aylık gelir tutarının, bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3’ünden daha az olduğunun bakım raporu ile tespit edilmesi gerekmektedir.
- Evde bakım ücreti/evde bakıma destek yardımı her bir engelli için her ay 10.000 gösterge rakamı ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 154. maddesi uyarınca aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayının çarpımı sonucu bulunan tutar kadar ödenir.
- 2020 yılının temmuz-aralık döneminde 1.544 TL olan engellilerin evde bakım yardımı 2021 ocak ayından, haziran sonuna kadar 1.657 lira olarak ödenmektedir.

Engelli Aylığı (2022 Aylığı)

2022 maaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı(SYDV) tarafından en az %40 ve üzeri engel oranı bulunan, kanunla kurulmuş sosyal güvenlik kurumlarından (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı) hiçbirine tabi olmayan ve muhtaçlığı ilgili SYDV’ler tarafından belirlenen 18

yaşından büyük engellilere ya da 18 yaşından küçük engelli yakını bulunanlara verilen maddi bir haktır. Bu koşulları taşıyanlar bulunduğu yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuru yaparak 2022 sayılı yasa gereğince aylık bağlanmasını talep edebilirler. Başvuru sonrası gelir kriterleri değerlendirilir. Hanenin toplam gelirini(menkul-gayrimenkul), hanede ikamet eden kişi sayısına bölündüğünde net asgari ücretin üçte birini geçmemesine dikkat edilir. 2022 engelli maaşları aylık olarak verilmektedir. 2022 aylığında engelliler için engel oranına göre 2 kademe söz konusudur: %40 ila %69 arasında engel oranına sahip engelli maaşı ve %70 ve üzeri engel oranına sahip engelli maaşı. %70 ve üzeri engel oranına sahip engelliler %40 – %69 engel oranına sahip engellilere oranla daha yüksek aylık almaktadır.

Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan bir gelir veya aylık hakkından faydalananlar, isteğe bağlı prim ödeyenler, tarım sigortalısı ile birlikte kuruma prim ödeyenler engelli aylığı alamamaktadır.

Yetim Maaşı

Engelli çocuğun engel oranının %60 ve üzeri olması halinde çalışan anne ya da babasının vefatı halinde çocuğa yetim maaşı bağlanır. Anne ve babasının her ikisinin de memur olması halinde; sadece talep halinde maaşı yüksek olan anne ya da babasının üzerinden maaş bağlanır. Anne ve babası ayrı sigorta kollarında iseler (biri SSK, diğeri Emekli Sandığı) malul çocuk her ikisi üzerinden yetim maaşı alır. Engelli çocuğun engel oranı %60'ın altında ise engelli çocuk Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından malul olarak kabul edilmediği için çocuğa yetim maaşı bağlanmamaktadır. Eylül 2014 Torba Yasa ile 5510 Sayılı Yasanın ilgili maddesindeki malul kelimesi yerine "ağır engelli "ifadesi yazılmıştır. Buna göre yetim aylığı bağlanma şartı çocuğun ağır engelli olması ile mümkün olabilecektir. Anne veya babasının üzerinden sağlık yardımına devam etme hakkı olan kız ve erkek çocuklar çalışmaya başladıklarında anne veya babalarının vefatı halinde yetim aylığı hakkını alamazlar. Ancak işten çıktıklarında yetim aylığı tekrar bağlanır. Bu durumun bir istisnası anne ya da babası 1 Ekim 2008 öncesi vefat edip yetim aylığı başlanmış olan yetim çocuktur. Bu çocuklar çalışsalar bile yetim aylığı alırlar. Ancak emekli olduklarında kesilir. Yetim kız ve erkek çocuklardan ağır engelli olup yetim aylığına devam edenler evlenseler dahi yetim aylıkları kesilmez.

EMEKLİLİK

Engelli Bireyler Erken Emekli veya Malulen Emekli Olmak İçin Nereye Müracaat Etmelidir?

Engellilerin emeklilik işlemleri diğer çalışanlarda olduğu gibi ilgili SGK tarafından yapılmaktadır. Engelliler erken emeklilik ya da malulen emeklilik işlemlerini SGK'ya müracaat ederek başlatabilirler.

Ayrıntılı bilgi için: www.sgk.gov.tr ve ALO 170 (Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezi'ni 7 gün 24 saat arayabilirsiniz)

MALULEN EMEKLİLİK

Kimler Malul Sayılır?

- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre; hizmet akdine tabi (4/a lı) ve kendi adına ve hesabına bağımsız (4/b li) çalışan sigortalıların çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az %60'ını, Kamu görevlileri kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az %60'ını veya vazifelerini

yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği, Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalılar malul sayılır.

- Sigortalıların sağlık hizmeti sunucularından alacakları maluliyete ilişkin raporlar, Kanuna göre malul sayılmaları için yeterli değildir. Sigortalının malul sayılabilmesi için, çalışma gücünün veya meslekte kazanma gücünün en az %60'ını kaybettiğinin Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilmesi gerekir.
- Doğuştan ya da işe girmeden önce malul durumda engelli oldukları Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca tespit edilenler (raporlarını sunmayıp sağlam olarak işe girenler) sonradan bu raporlarını sunduklarında da malulen emekli olamazlar.
- Malullük Aylığı Bağlanması Koşulları Nelerdir?
- Kurum Sağlık Kurulunca malul sayılan sigortalıların malullük aylığından yararlanabilmeleri için;
- En az on yıldır sigortalı olması ve toplam olarak 1800 gün uzun vadeli sigorta kolları primi ödemesi, başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul ise sigortalılık süresine bakmadan 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması
- Maluliyeti nedeniyle sigortalı olarak çalıştığı işten ayrılması, faaliyetine son vermesi ve görevinden ayrılması
- Hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların ise kendi sigortalılığı nedeniyle Kuruma genel sağlık sigortası primi dâhil, prim ve prime ilişkin borcu olmaması
- Kuruma yazılı dilekçe ile başvurması gerekmektedir.

ERKEN EMEKLİLİK

- Sigortalı olarak işe başlamadan önce veya sonra Engelli olan sigortalılara, özür derecelerine göre kademeli olarak erken emeklilik hakkı tanınmıştır. Sonradan %60'ın altında engel oranına sahip olanlar ile işe engelli kadrosundan girenler işe giriş tarihlerine göre erken emeklilik haklarını elde ederler.
- 2008 öncesi işe girmiş memurlar için 5434 Sayılı Yasa hükümleri, 2008 sonrası işe girenler için 5510 Sayılı Yasa hükümleri uygulanır. Buna göre 1 Ekim 2008 öncesi işe girmiş engelli memurların tamamı 15 yılda emekli olurken, 2008 sonrası işe girenler engel oranlarına göre kademeli (15-19 sene arası) erken emeklilik hakkı elde ederler.
- İşe girdiklerinde engelli oldukları halde engel durumlarını beyan etmeyip engelli kadrosunda olmayanlar doğuştan ya da işe girmeden önce engelli olduklarını gösteren raporlarını Sosyal Güvenlik Kurumu ya ilettikleri takdirde uygun görülürse erken emeklilik hakkını alırlar.
- Erken emeklilik ve maluliyet için alınmış raporların Sosyal Güvenlik Kurumu ya bağlı olan Sağlık Kurulunca değerlendirildiği, gerekirse tekrar raporlanma istenebileceğini ve son kararın bu sağlık kuruluna ait olduğu da bilinmelidir.
- İş Kanuna tabi olan engelliler de işe giriş tarihlerine göre düzenlenmiş kademeli erken emeklilik hakkına sahiptirler. Ancak erken emeklilik hakkı için 1 Ekim 2008 öncesi işe girmiş olanların mutlaka vergi indirim hakkını almış olmaları gerekir. 1 Ekim 2008 sonrası işe giren SSK'lı çalışanlar ile Bağ-Kur ve Emekli Sandığına tabi çalışanlar vergi indirim belgesi almak zorunda değildirler.

Engelli Maaşları ve Haciz

Engelli bireyin aldığı sosyal yardım kapsamındaki maaşlar haczedilemez. Kişi kendi aldığı engelli maaşını isteyerek de olsa haczettiremez.

İSTİHDAM

Elli ve üzeri çalışanı bulunan özel sektör iş yerlerinde en az %3, Kamuda %4 engelli personel çalıştırılması zorunludur.

%3'lük yasal kotanın üzerinde engelli personel çalıştıran özel şirketlerin fazladan çalıştırdıkları engelli personele ait sigorta primlerinin tamamı hazinece karşılanmaktadır.

ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN ÇALIŞANLARIN HAKLARI

Gelir Vergisi İndirimi

Engelli çocuğu olan kamu özel sektör çalışanları ve serbest çalışanlar gelir vergisi indiriminden yararlanırlar. Engel oranı değişikliğinde ilgili vergi dairesine bildirim zorunluluğu vardır. Rapor süreli ise her rapor değişiminde de bildirilmelidir. Emekli olanlar emekli maaşında bu hakkı kullanamazlar. Ancak emekli olup serbest çalışanlar gelir vergisi indiriminden yararlanır.

Nöbet Muafiyeti ve İzin Hakkı

Kamu kuruluşlarında çalışan engelli çocuğu olan memur anne ve babalara nöbet ve fazla mesai muafiyeti vardır. Ayrıca bakıma muhtaç yakını olan çalışanlara günlük bakım izni konusunda kolaylık tanınması sağlanmıştır.

Engelli Çocuğu Olan Çalışan Annelere Erken Emeklilik Hakkı

- “Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunan annelerin” yararlandığı bu haktan Bağ-Kur, SSK, Emekli Sandığı, Tarım İşçileri ve İsteğe Bağlı Sigortalı olan anneler yararlanır.
- 1 Ekim 2008 sonrası çalışılan sürenin dörtte biri oranındaki süre çalışılan süreye ilave edilir, bu süre emekliliğe kalan süreden düşürülür.
- Engelli çocuğun bakıma muhtaç yani raporunda “ağır engelli “ibaresinin olması gerekmektedir. Çocuğun bakıma muhtaçlığı devam ettiği sürece bu haktan yararlanılır. Evlatlık alınan engelli çocuklar için de bu haktan yararlanılır.
- Engelli çocuğu olan babalar erken emeklilik hakkına sahip değildir.

Refakat İzni

Memurun bakmakla yükümlü olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirmesi veya tedavisi uzun süren bir hastalığının bulunması hâllerinde, bu hâllerin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, aylık ve özlük hakları korunarak, üç aya kadar izin verilir. Gerekliğinde bu süre bir katına kadar uzatılır. Sağlık kurulu kararı çıktığı gün izin başlar.

Mazeret İzni

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 104. Maddesine göre; “Memurlara; en az yüzde 70 oranında engelli ya da süregelen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması hâlinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar mazeret izni verilir.

TAYİN, İZİNLER VE ÇALIŞMA SAATLERİ

Engelli Memurun İzin Hakkı

- 10-16 Mayıs Engelliler Haftasının ilk günü ile 3 Aralık Dünya Engelliler Gününde kamuda görev yapan tüm engelliler idari izinli sayılır.
- Olumsuz hava koşulları nedeniyle valiliklerce okulların tatil edilmesi halinde aynı bölgedeki kamu görevlisi engelliler, ayrıca bir talimat ve talebe gerek kalmadan, belirlenen tatil süresince idari izinli sayılacaktır.
- Devlet Memurları Kanunu Madde 100: Ancak engelliler için; engel durumu, hizmet gerekleri, iklim ve ulaşım şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile öğle dinlenme süreleri merkezde üst yönetici, taşrada mülki amirlerce farklı belirlenebilir.
- Görme engelliler, az görenler, gece körlüğü olanlar ve yürüme engelliler kış saati uygulanan mesai saatleri bitiminin akşam karanlığına denk geldiği sürece mesai başlangıç ve bitiş saatlerinin düzenlenmesini talep edebilirler.
- Devlet Memurları Kanunu Madde 101: Engelli memurlara da isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. Buna göre engellilerin çalıştırılmayacağı saatler akşam 20:00 ile sabah 06:00 arasındaki saatlerdir. Bu saatler İş Kanunu'nda yer aldığı gibi Devlet Memurları Kanununda yer almaz. Ancak bu konuda Devlet Personel Başkanlığının 18 Eylül 2014 tarihli mütalaası bu saatleri teyit etmekte ve memurlar için de İş Kanunu'nda belirtilen saatlerin ana alınması gerektiği ifade edilmektedir.

Tayin Hakkı

- Devlet Memurları Kanunu Ek Madde 39: "Devlet memurlarının, hayatını başkasının yardım veya bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede engelli olduğu sağlık kurulu raporu ile tespit edilen eşi, çocukları ile kardeşlerinin, memuriyet mahalli dışında resmî veya özel eğitim ve öğretim kuruluşlarında eğitim ve öğretim yapacaklarının özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından belgelendirilmesi hâlinde, ilgilinin talebi üzerine eğitim ve öğretim kuruluşlarının bulunduğu il veya ilçe sınırları dahilinde kurumunda bulunan durumuna uygun boş bir kadroya ataması yapılır."
- devlet memurları kanunu 72. Madde: "İlgili mevzuatı uyarınca verilecek rapora göre kendisi, eşi veya birinci derece kan hısımlığı bulunan bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri engelli olan memurların engellilik durumundan kaynaklanan yer değiştirme taleplerinin karşılanması için düzenlemeler yapılır." "Özel eğitim amaçlı değerlendirilmek üzere rapor alacakların atamaları ise; 30.3.2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Engellilik Ölçütü, Sınıflandırması ve Engellilere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelikte, kendisine Engelli Sağlık Kurulu Raporu düzenleme yetkisi verilmiş, sağlık kuruluşlarından alacakları "özel eğitim amaçlı değerlendirilmesi uygundur" kararlı, Engelli Sağlık Kurulu Raporları ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden alacakları raporda bulunan özel eğitim imkanlarının bulunduğu yerlere yapılır veya ertelenir."

Kamuda İşçi Kadrosunda Çalışan Engelliler Yönelik Tayinler

Kamuda çalışan sürekli işçi kadrosunda bulunan engelli çalışanlara yer değiştirme ile ilgili kolaylık tanınmıştır. İş Sağlığı ve Güvenliği Paketi ile Nisan 2015'te 5620 sayılı Kanuna eklenen madde ile kamu kurum ve kuruluşlarında sürekli işçi kadrosunda görev yapan ve en az %40 oranında engelli olan işçiler ile ağır engelli raporlu eşi veya bakmakla

yükümlü olduğu birinci derece kan hısımları bulunan işçiler de engellilik durumundan kaynaklanan gerekçelere dayalı olarak kurum içinde yer değiştirme talebinde bulunabilir. Bu kapsamdaki talepler kamu kurum ve kuruluşlarının kadro imkânları ve teşkilat yapıları dikkate alınarak karşılanır. Yine engellilik durumu devam ettiği sürece kurum ve kuruluşlarca isteği dışında işçinin görev yeri değiştirilemez.

Engelli çocuğu olan çalışan anne ve babalar için mazeret izni kullanma hakkı

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 104. Maddesine göre; "Memurlara; en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması hâlinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar mazeret izni verilir.

Engelli memurlar gece nöbeti ve gece vardiyası

Engelli memurlara isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilmeyecektir.

Kamu çalışanlarına mesai saatleri konusunda kanunen bakmakla yükümlü olduğu engelli birey için gerekli kolaylıklar sağlanmakta mıdır?

2010/02 sayılı Sendikal Gelişmeler Doğrultusunda Alınacak Önlemler hakkında Başbakanlık Genelgesi'ne göre "Kamu çalışanlarının kanunen bakmakla yükümlü olduğu Engelli aile bireyinin bakıma muhtaç olduğunun ilgili mevzuatına göre alınmış geçerli Engelli sağlık kurulu raporu ile belgelendirilmesi kaydıyla bu durumdaki personele; engelli aile ferdinin günlük bakımı için izin kullanımında gerekli kolaylık sağlanacak ve personel mesai saatleri dışındaki nöbet görevinden ve gece vardiyasından muaf tutulacaktır."

İNDİRİMLER

Su İndirimi

%40'ın üzerinde engeli olan kişilere indirim uygulanmaktadır. Bu indirim belediyelere göre farklılıklar göstermektedir. (İstanbul İski hane halkında % 40 ve üzeri engelli raporu olan birey varsa yine indirim uygulamaktadır.)

Cep Telefonu Hizmetlerinde İndirim

Turkcell, Türktelekom ve Vodafone'da engellilere özel tarifeler mevcuttur.

Ulaşımında İndirim

Şehir İçi Ulaşım

12 Temmuz 2013 tarihinde yürürlüğe giren 6495 sayılı Kanunla, "4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"da yapılan değişikliklerle;

- Engel oranı %40 ve üzerinde olan engelli bireylere,
- Ağır engelli bireylerin birlikte yolculuk ettikleri en fazla bir refakatçisine demiryolları ve denizyollarının şehir içi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanma hakkı verilmiştir.

04.03.2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmeliğe göre ücretsiz seyahat hakkından; Engelli, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerince verilen “Engelliler için Kimlik Kart”ları ile yararlanabileceklerdir.

Ücretsiz seyahat hakkından refakatçisi ile birlikte yararlanmak isteyen ağır engelli bireyler, üzerinde “Ulaşımında refakatçi hakkı vardır” ibaresi bulunan “Engelliler için kimlik kartları”nı kullanmaları gerekmektedir.

Şehirlerarası Yolcu Otobüslerinde İndirim

Şehirler arası yolcu otobüslerinde, Karayolları Taşıma Yönetmeliğinin 57. maddesinin 11. fıkrası gereği; %40 oranında engelli olduğunu belgeleyen kişiler için bilet ücreti, geçerli ücret tarifesi üzerinden %30 indirimli düzenlenmektedir. İnternette bilet alımlarında bu indirimden yararlanılamamaktadır.

THY İndirimi

Türk Hava Yolları, %40 ve üzeri oranda engelli olan yolculara, uygulanabilir ücretler üzerinden tüm iç hatlarda %20 indirim ve dış hatlarda %10-20 arası indirim sağlamaktadır. İnternette bilet alımlarında bu indirimden yararlanılamamaktadır.

MÜZE VE ÖREN YERLERİNDE İNDİRİM

- Müze ve ören yerlerine giriş ücretsizdir.
- Özel işletilen müze ve tarihi yerlerde indirim hakkı işletmenin inisiyatifindedir.

DEVLET TİYATROLARINDA İNDİRİM

- Gösterileri ücretsiz izleme hakkı vardır.
- Engelli Tiyatroları Kültür Bakanlığı’ndan maddi destek almaktadır.

ENGELLİLER İÇİN VERGİ İNDİRİMLERİ VE MUAFİYETLERİ

Engelli Çalışanların Gelir Vergisi İndirimi

%40 ve üzeri tüm engelli çalışanlar gelir vergisi indiriminden yararlanır. Bunun için engelli raporu, çalışma belgeleri ile ilgili vergi dairesine bir dilekçe ile başvurulmalıdır.

Engel oranı:

- %40-59 arası olanlar 3.Derece,
- %60-79 olanlar 2.Derece,
- %80 ve üzerinde olanlar 1.Derece vergi indiriminden yararlanır.

Anayasa 50. Madde 2. Fıkra: ‘Bedenî veya ruhî yetersizliği olanların çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar’.

Araç Alımında ÖTV ve MTV Muafiyetleri

ÖTV’siz araç alımı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından satın alacağı araca engeline uygun ek donanım yaptıracak malul ve engelliler ya da %90 ve üzeri herhangi engeli bulunan malul ve engelliler için 0 km araç alımlarında Özel Tüketim Vergisi’nin ödenmemesi şeklinde uygulanan bir vergi muafiyetidir. %90 ve üzeri engellilerde engel sebebinin önemi bulunmamaktadır. Görme, işitme, konuşma veya ortopedik olabileceği gibi zihinsel engelliler veya böbrek rahatsızlığı olanlar da bu istisnadan yararlanabilmektedir.

ÖTV'siz Araç Alabilecek Kişiler:

- Engel oranına bakılmaksızın, bizzat kullanma amacıyla araca engeline uygun ek donanım yaptıran malul ve engelliler,
- %90 ve üzeri herhangi bir engeli bulunan malul ve engelliler (Bu uygulama kapsamındaki taşıtın ilk iktisabında ÖTV istisnası uygulanması için, malul ve engellilerin taşıtı bizzat kullanması veya kullanamaması şartı aranılmamaktadır. Bununla birlikte, istisna kapsamında ilk iktisabı yapılan taşıtın malul ve engellinin bizzat kullanmasının mümkün olmaması halinde, zorunlu haller dışında, engelli kişinin sürekli olarak istifadesine sunulması gerekir.)

ÖTV'siz Araç Alımı Şartları:

- Bizzat kullanma amacıyla araca engeline uygun ek donanım yaptıran malul ve engellilerin H sınıfı ehliyet sahibi olmaları (-01.01.2016 tarihinden önce alınan ve ilgili mevzuatı uyarınca söz konusu tarihten itibaren beş yıl (31.12.2020 tarihine kadar) geçerliliği bulunan H sınıfı sürücü belgesine veya -01.01.2016 tarihinden itibaren alınan, engellilik durumları itibarıyla istisna kapsamındaki taşıtta bulunması gereken özel tertibata/ tertibatlarla ilişkin ibareleri (kod numarasını/numaralarını) içeren A, A1, A2, B, B1, BE ve M sınıfı sürücü belgesine, sahip olunması gerekir. 01.01.2016 tarihinden önce alınmış A veya B sınıfı sürücü belgeleri, bu uygulamada sahip olunması gereken sürücü belgeleri kapsamında değerlendirilmez.) ve malul ya da engelli olduklarını yetkili sağlık kuruluşlarından alacakları sağlık kurulu raporu ile belgelendirmeleri ayrıca alacakları sağlık kurulu raporunda ek donanımla araç kullanabileceklerine dair ibarenin var olması,
- %90 ve üzeri herhangi bir engeli bulunan malul ve engellilerin malul ya da engelli olduklarını yetkili sağlık kuruluşlarından alacakları sağlık kurulu raporu ile belgelendirmeleri gerekmektedir.
- Sadece sol alt ekstremitede (sol ayak veya bacak) engeli bulunan malul ve engelliler için otomatik vitesli araç satın almaları kaydıyla araca ek donanım yaptırmalarına gerek yoktur. Sağlık kurulu raporuna "Otomatik vitesli araç kullanır." ifadesinin yazması yeterlidir.
- Şartları sağlayan kişiler ÖTV istisnasından 5 yılda bir yararlanabileceklerdir. ÖTV'siz alınan aracın 5 yıl dolmadan satılması halinde aracı alırken ödenmeyen ÖTV ödenecek, 5 yıldan sonra satılması halinde ÖTV'nin geri ödenmesi gibi bir durum söz konusu olmayacaktır.

MTV muafiyetinden yararlanmak için;

- Motorlu Taşıtlar Vergisi engellilik dereceleri %90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtlar ile diğer malul ve engellilerin, bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtların motorlu taşıtlar vergisine tabi tutulmayacaktır.
- Engellilik dereceleri % 90 ve daha fazla olan malul ve engellilere ait taşıtın özel tertibatlı veya özel tertibatlı hale getirilmiş olması şartı aranmayacaktır.
- Sağlık raporunda sadece sol alt ekstremitede (ayak veya bacakta) engelliliği olduğu belirtilen malul ve engellilerin otomatik vitesli taşıtlarının başkaca özel tertibat yapılmasına gerek olmaksızın, malul ve engelli adına kayıt ve tescil edildiği tarihten itibaren motorlu taşıtlar vergisinden istisna olması gerekmektedir.

Emlak Vergisi Muafiyeti

Evin mülkiyetinin engelli bireyin üzerinde olması şartı ile 200 metrekareyi geçmeyen tek evde emlak vergisi muafiyeti vardır. Ayrıca bir ev için pay sahipliği olduğunda yine 200 metrekareye kadar olan paylar için muafiyet vardır. Bunun için evin bulunduğu belediye

birimine başvurmalısınız. Emlak vergisi indirimi sadece emlak sahipliğinde geçerlidir, arsa sahipliğinde söz konusu değildir.

Katma Değer Vergisinde Sağlanan Vergi Avantajları

Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları, Katma Değer Vergisinden istisna edilmiştir.

Buna göre; münhasıran engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamlarında kullanmaları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç (örneğin, görme engellilerin kullandıkları baston, yazı makinesi, kabartma klavye, sesli kitap; ortopedik engellilerin kullandıkları ortez-protez gibi cihazlar) ile özel bilgisayar programları istisna kapsamında kabul edilecektir. Bu kapsamdaki eşyanın ithali de KDV'den istisnadır.

***BARBAROS ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULU
I.II.III.KADEME***